

*Др Марија Вучковић Радовановић, редовни професор (у пензији)
Правног факултета у Новом Саду*

РЕГИЈА ПОД ПРОТЕКТОРАТОМ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА (Косово и Метохија: старатељство Уједињених нација)

Сажетак: У раду је реч о резолуцији Савета безбедности УН тј. старатељству над регионом у Србији /Србији и Црној Гори/; над покрајином Косовом и Метохијом. Анализира се проблем неизвршавања обавеза из преузетог старатељства /протектората/ и непостојања ничије одговорности за то. Рад има неколике целине У уводној напомени се дефинише институт старатељства. Потом се разматра однос међународног и интерног права. Део рада је посвећен Европској унији и регијама у њој унутар кога је приказана иновација белгијског устава из 1994. г. са предлогом аутора да се то решење примени на Косову и Метохији. Изложени су услови и разлози за примену тог белгијског решења у циљу оживљавања мултиетичности региона Косова и Метохије а у духу захтева из резолуције 1244 СБ ОУН. Највећи део излагања посвећен је потешкоћама у примени међанародног права и проблему недовољног залагања и неадекватног вршења обавеза из протектората, те отуд и правним питањима код остваривања задатака старатељства од стране запослених радника и других посленика чији је саговорник-послодавац ОУН.

Кључне речи: Косово и Метохија: старатељство ОУН, међународно и интерно право, Европска унија и регије, ОУН као послодавац.

Уводна напомена

1. Савет безбедности УН је 1999., пре скоро пет година, дакле, донео одлуку о старатељству ОУН (преко своје цивилне мисије /УНМИК/) над Косовом и Метохијом, покрајином /регионом/ Србије и Југославије /сада Србије и Црне Горе/. Њени су садржаји, том приликом, одређени у Резолуцији СБ број 1244. Садржаји тог протектората нису остварени. Није ни покушавано да то буду, а за занемаривање интереса о којима је требало да се брину органи ОУН-а и КФОР-а (коме је УН поверила војни део мисије: безбедност становништва) нико још није прозван као одговоран, о чему ће надаље бити речи у овом прилогу.

Старатељство /tutela¹, протекторат/ је значајно цивилизацијско достигнуће у области права. Корени модерног старатељства у приватном и јавном, интерном и међународном праву су правно оформљени још у римским институцијама. То је делање за туђи рачун при чему је санкција, за невођење рачуна о тим туђим интересима по највишим стандардима друштва, била инфамија. Старатељ је морао да води бригу о туђим интересима под својим старатељством као *bonus pater familias* и када је у својим пословима показивао немар; када је он лично, по бризи о властитим пословима, био далеко од тог идеала доброг римског домаћина.

Старатељство је, отада до модерних дана, један од случајева делања за другог који се састоји у томе да неко са посебном пажњом брине о интересу другог; за туђи рачун. Неретко, када су изјаве воље основ правног акта предузиманог за туђи рачун у питању, изјаве се у модерном праву /тј. после појаве случајева заступања у Наполеоновом кодексу из 1804. г./ дају и у туђе име и за туђи рачун: уз заступање, дакле.²

Правни основи за настанак старатељства /заступања односно још шире, делања за рачун другог/ могу бити опште норме, појединачни правни акти власти (интерне или међународне), као и изјаве воље ако и када их предвиђају са том улогом опште норме датог суверенитета или пак опште норме јавних међународних организама /о којима ће даље још бити речи/. Независно од правног основа настанка старатељства у интерном или међународном праву, оно увек означава обављање послова за другог тако да се интереси тог другог стављају испред властитих.; да се код сукоба са интересима оних о којима се старамо, властити интереси повлаче. Предност се даје интересима стараника.

¹ Протекторат (туторство, старатељство) је ствар од општег интереса, јавна ствар, дакле, и обавеза коју је зазорно одбити. Тако су говорили још стари Римљани: "Tutela est munus publicum"(Justinijanove Institucije, 1, 25, pr.). Римљани још веле: "Tutor non rebus dumtaxat, sed et moribus /pupilli/ praeponitur" што, у суштини значи да се већа брига унутар овог института поклања моралу, васпитавању, а не имовини. А и о једном и другом делу рада татора периодично се подносе рачуни, што Римљани називају "tutelam reddere"

² Види од овог аутора одредницу "Заступништво" у Енциклопедији имовинског права и права удруженог рада", Службени лист СФРЈ, Београд, 1978., Трећи том, стр.971 - 986.

Међународно и интерно право

2. Међународно право, са мноштвом идеологија у себи, одликује се мање видљивим променама у приликама када неки његови сегменти нестају, други се додају и то често без *rules of law*, а што данас карактерише интерна права држава. Ипак и то право мора бити тумачено као целина и систем, па ма како се и колико нама правницима примитивно чинило поређено са системом интерних права модерних држава. Уз то и оно мора, попут интерних, где то постоји као експлицитно начело, да садржи и правду; тј. да се држи и морала³ који упркос свему /мора да/ постоји у односима између земаља света. И ма колико кандидати и председници суперсиле/сила/, на пример, говорили на предизборним митинзима да им не треба нико, и да им неће нико до њих самих обезбеђивати сигурност и напредак, сви зависимо од свих, поготову од постојања и морала, правде, у стварању, тумачењу и примени међународног права. Мање морала и правде има, видимо, /по оном римском: *quod licet Iovi non licet bovi*⁴/ за мале државе и државе са проблемима. Па ипак, и упркос томе, треба да се боримо и да чинимо све што је од значаја за мале државе каква је наша. Да указујемо на лажи и подметања како би то било у корист разрешења питања статуса наше аутономне покрајине Косова и Метохије из које су албански сепаратисти /ОВК/ током НАТО бомбардовања истерали Србе и остале неалбанце са њихових вековних огњишта; а потом, у присуству УНМИК-а и КФОР-а, порушили и 116 православних цркава, уз изговоре пред протекторима Космета да су то биле цркве саграђене током комунистичко доба.⁵

По нашем мишљењу међународно право, и самом својом суштином и разлогом свог постојања, мора у себи имати правду и стојати на принципу установљења истинитости чињеница о збивањима у свету и кад их је тешко и претешко установити, а нарочито се мора борити против њиховог фалсификовања

³ А *propos* судова као дела сваког правног система па и међународног за који, поготову због судства тог правног система, кажемо да је несавршеније од интерног, Исак Дојчер / *Isaac Deutscher* / примећује да нема суда који није пристрастан. Овај аутор, надаље у свом делу које наводимо, има у том смислу примедбе нарочито на међународне судове. На пр. на Нинбершки суд коме је присуствовао, да би закључно да је суд међународног јавног мњења који је осудио ратне злочине у Вијетнаму, по непристрасности и уважавању правде, изнад Нинбершког. Аутор је, надаље, изразио наду да је можда могућ и непристрасан међународни суд. (Видети у том смислу *Isaac Deutscher, Vietnam and the Russell Tribunal, Bertnard Russell Peace Foundation, London Bulletin, number 2, September 1967, str.2-7*

⁴ Једина велесила, САД, би да се прогоне на пр.злочинци, али не и ако су њихови држављани. Дакле, за себе траже да их третирају, како у наведеној пословици веле стари Римљани, долично богова /будући једина велесила/, а за остале третман волова. САД одреде судбине држава и континената и предложи изглед и садржај политике за васцели свет. То се, неретко, не прихвати од стране осталих, а САД се понашају као да је то општеприхваћено.

⁵ Морамо да се потрудимо свим снагама да се што пре поуздано утврди постојање или непостојање односно подметање Србима масакара цивила у Сарајеву / Улица Васе Мицкина и Маркале/ и на Космету /Рачак/. И да се тачно утврди да ли је, чини се, и само тужилаштво *ad hoc* Хашког суда за просторе СФРЈ /а не само све верскоетничке заједнице током грађанског рата на подручју СФРЈ/, премештало масовне гробнице Срба убијених у присуству УНМИК-а и КФОР-а у пролеће 1999.г. на Космету, како би или прикрили своје неизвршавање обавеза заштите неалбанских етникуса на том простору, или су можда, што је вероватније, тиме хтели Србе само приказати као лоше момке, а Албанце као њихове жртве.

подметањем постојања оног чега није било. Међународно право је за то довољно зрело /старо/ и постоји и изван свог најновијег корпуса: правног система ОУН, Светске трговинске организације, НАТО пакта, Савета Европе, те комунитарног права Европске уније. Не можемо рећи да се то уношење довољно правде у право већ остварује али трудимо се сви, и анимирајмо и друге/државе и појединце/ да се у том правцу крећемо.⁶

3. У међународном праву немају апсолутну предност међународни уговори и на основу њих настали статутни модерних међународних организација изоловано у односу на остале (много раније оформљене) делове: на међународно обичајно право и општепризната цивилизацијска правна начела и норме, садржане у системима права највећег броја модерних држава⁷. Следствено томе нису у том праву независне од осталих његових делова ни опште норме УН настале пре пола века, као ни недавно настале, а енормно нарастајуће, области права Светске трговинске организације⁸ те право НАТО пакта /донедавно секторско и региона-

⁶ Има немали број европских политичара моје генерације / колега са европских студија/ који се непрестано шетају у својој каријери од једне до друге земље и функција бројних међународних субјеката вођени сујетом и високом платом. Враћају се с времена на време у земље чији су држављани, а понеки од њих тамо више и не залазе. Досадашњи функционери УН – протектори на Космету, у својим радњама / опслуживањима функција/ не испуњавају своје обавезе и интересују их само висока примања. (Скоро сви су, чини се, из категорије људи на примеру којих би наука могла да анализира још увек недовољно познат сложени однос човекове природе /биолошке основе/ појединца и њиховог окружења и одрастања). Административни суд ОУН, задужен за радне спорове где је УН послодавац, такорећи само о том аспекту има судску праксу. (Види на пр.учешће Међународног суда у Хагу, који суди спорове међу државама, а који је у таквим случајевима давао своја саветодавна мишљења. Види нарочито мишљење од 20 јула 1982. у Збирци саветодавних мишљења и одлука овог суда из 1982.; саветодавно мишљење дато на основу норми садржаних у Статуту Административног суда ОУН). На праксу суђења где би тужени били запослени, а у улози тужилаца се наша ОУН те још неки од међународних субјеката као њихових послодаваца, нисмо наилазили, и на то се, очигледно, већ предуго чека.

⁷ Ево, у том смислу, знаменитог, и свим студентима права добро знаног, члана **38 (1) а** Статута Међународног суда правде (Internacional Court of Justice – ICJ). Тај члан гласи (са француског превод овог аутора) :

“Суд је дужан да одлучује у складу са међународним правом о сваком спору који је пред њим покренут при чему ће примењивати: а. опште или посебне међународне уговоре који садрже правила која су изричито признале државе-стране у спору ; б. Међународне обичаје који су евидентно кроз праксу општеприхваћени као право; ц. опште правне принципе признате од цивилизованих народа; д. судске одлуке и дела најчувенијих познавалаца међународног права разних народа, као субсидијерна средства утврђивања правних норми под условима предвиђеним чланом 59”

⁸ Међународни споразум од 15. априла 1994.године; споразум о стварању Светске трговинске организације, отворен је за учлањивање држава под условима које садржи, и постаје за убудуће главни извор правила о трговини између привредника који потичу из земаља - чланица СТО. Он ће, међутим, ширити поље своје примене и на друге, до момента стварања СТО необухваћене области,(инвестиције и др.) и субјекте будући да за то садржи аутономне механизме који чине излишним потребу сазивања, у ту сврху, нових међународних конференција унутар или изван УН, које би усвајале нове међународне уговоре на начин како је то било пре 15. априла 1994.године.Тиме настаје додатни могућ начин попуњавања правног система СТО новим изворима права. Маракешки споразум, осим што је установио СТО, истовремено је утемељио начин попуњавања права СТО нормама из других области, путем њиме предвиђених институцијама и механизма. Овим, Финалним (Завршним) споразумом окончана је ера конференција УН о трговини и развоју (УНКТАД),одржаваних сваке две године, посвећених смањивању царинских и ванцаринских баријера и познатој под именом Уругвајске рунде преговора. Следствено

лно⁹), као ни регионално комунитарно право ЕУ и осталих регионалних организација попут права NAFTA чланица у северној, MERCOSUL у јужној Америци или права њима сличних регионалних окупљања у осталим деловима света. Међународно право је све ово, али заједно и са нараслим правом Међународне организације рада /основане 1919. год./ и правом Црвеног крста и црвеног полумесеца те Светске здравствене организације, а све то повезано и са иновацијама и тумачењима која им придодују судска пракса и доктрина /теорија/. Ова последња, теорија, подкрепљује то право и његовим повезивањем са интерним правима држава стварајући од њега целину; чинећи га правним системом попут оних у интерним правима. Међутим и у тој области; преко доктрине уносе се у ово право начела и друга преовлађујућа истоветна решења интерних права држава у смислу цивилизацијског достигнућа. Да ово појаснимо осврнућемо се на процес стварања /унутар Шестог комитета УН/ међународне конвенције о уговорном праву за државе као стране уговорнице. Конвенције назване по месту у коме је најзад донета 1969. године, Бечком конвенцијом. Однос Повеље ОУН и Конвенције дефинише њен уводни део где се подвлачи да се овом конвенцијом доприноси остварењу циљева УН и принципа из њене Повеље. /У петом делу Конвенције предвиђена је санкција ништавости међународног уговора за повреду начела међународног права садржаних у Повељи ОУН, донетој 1945.године./¹⁰

томе и Завршни споразум, означен, скраћено као Финални акт, представља право које Међународни суд примењује у смислу наведеног члана **38 (1) а**, будући да се ради о посебном међународном уговору. Под појмом посебног уговора који садржи право /правила/ СТО обухваћен је и Завршни акт (усвојен при претварању конференције УН о трговини и развоју (UNCTAD) у СТО, и још позамашан број докумената УНКТАД-а који чине његов саставни део, а усвајани су током преговора у оквиру тзв.Уругвајске рунде протеклих неколико деценија све до дана настанка СТО. Тако, изворе права у систему СТО, чине још многи споразуми усвајани током Уругвајске рунде и то материјалноправни и процесноправни, општи и посебни, помоћни односно допунски, посвећени парцијалним темама и областима, али и споразуми о телима институционалне природе за разрешење одређених спорова. Важе, попут НАТО система права /међународног/ не само за стране уговорнице, већ обавезују све више и оне друге које то нису.

⁹ Више о томе од овог аутора "Слобода уговарања и уговори који то нису /НАТО, колективни уговори/, стр. 143 – 178, у зборнику реферата "Реконструкција правног система Југославије на основама слободе, демократије, тржишта и социјалне правде, део II", Нови Сад, 2000. г., Правни факултет у Новом Саду.

¹⁰ Процес доношења Конвенције започет је убрзо по завршетку Другог светског рата, 1949.године. Имала је за сврху кодификацију уговорног права као основног дела међународног права који регулише односе међу својим сувереним чланицама - државама.То се чини, како се наглашавало, коришћењем тековина свих правних цивилизација., мада морамо приметити да је из њеног стварања изостављана Кина. У њој су норме које сублимишу и позитивна и историјска уговорна интерна права држава припадница разних цивилизација. Та конвенција садржи санкције за уговорнице када не испуњавају својим уговорима преузете обавезе. Њен трећи део гласи "Поштовање, примена и тумачења међународних уговора", а у њему је садржана норма о надређености Повеље УН као старијег правног акта у односу на Конвенцију, дакле, њен примат у односу на све уговоре држава / а, по нама, и других у међувремену по броју импозантних међународноправних субјеката/, укључив и НАТО савеза. (Ми га не третирамо као уговор међу одређеним државама о /регионалној/ сарадњи по питању безбедности већ га третирамо као правно лице међународног права по правној природи, јер је превазишло уговор као своју правну природу од момента напада на Југославију као земљу - чланицу ОУН која није напала ниједну државу уговорницу НАТО пакта нити је она – Југославија била страна уговорница тога пакта (НАТО споразума).

4. Повеља ОУН не садржи никаква правила о тумачењу њених не ретко међусобно противуречних одредби попут начела очувања територијалног интегритета држава и начела о праву народа на самоопредељење, а без давања иједном и од два начела и најмање предности. Њена Генерална скупштина, како нам пракса показује, баш и није неки озбиљни орган ни тумачења, ни примене свог права, а поготову се није наметнула као респектабилан законодавац. Све се и надаље одвија претежно преко /мултилатералних и билатералних/ уговора, а у скоро сваком од њих велики је број одредби које тумаче правне институте за потребе те конкретне усаглашености воља земаља уговорница.¹¹ Следствено тим предностима, све је више таква изјава воље творац његових норми. Међународно право није, дакле, никад успевало, и вероватно неће ни надаље, да премрежи ни највећи део а немоли целину света нормама ефикасно примењивим попут норми права суверених држава, па му је утолико неопходније да садржи довољно морала /правде/ у себи. Понајпре зато што не постоји, а надајмо се да неће ни бити /нарочито у облику НАТО снага/ монопол принуде иза норми међународног права.¹² Оно што се именује од међународне заједнице као право је бирање између више логично могућих "тумачења" норми међународног права уопште; бирање, дакле, од стране чинилаца чији је значај преовлађујући у међународним односима датог доба.

¹¹ Тумачење одређеног уговора из области међународног права много је ефикасније ако се у самом уговору дефинишу, /за потребе његовог тумачења/, сви битни институти (појмови) које уговор садржи. Без коришћења тог метода при уговарању, настају проблеми у његовој примени. Ево једног еклатантног примера. За вечно под сумњом; никад довољно извесну, поделу на јавно и приватно право, нека послуже дилеме везане за тумачење појмова "грађански /цивилни/ и трговачки спорови" из једног међународног уговора из не тако давне 1970. године. То је Хашка конвенција о прикупљању доказа у иностранству у грађанским и трговачким споровима (енглески, Convention on the Taking of Evidence Abroad in Civil and Commercial Matters). Наиме, појмови "цивилни" и "трговачки", зависно од поделе права на приватно и јавно, које се разликују од државе до државе, представља велики проблем и препреку њеној примени кадгод се та подела на приватно и јавно не подудара. Тако, на пр., у неким се системима подела не признаје, док се у другим, иста област права налази на различитим странама постојеће поделе. Тако се, по неким правним системима сва позитивноправна материја сматра за цивилну и трговачку осим кривичноправне као што је то на пр. у англосаксонском праву. У континенталном европском праву, увек су на јавноправној страни још неке материје позитивноправне области. То је, у Француској на пр., и велика област управног права и поступка укључив у то и пореско право као део управноправне области. Слична је ситуација и у Немачкој, Швајцарској и Италији.

¹² Ово право чувени правник који је делао и живео са обе стране Атлантика, назива правом које се ослања на самопомоћ немајући орган попут државних да обезбеди примену норми. Види Н. Kelsen, Law of United Nations, London, 1951., предговор, стр. XIII – XVII., те Општа теорија права и државе, Београд, 1951. стр. 324 и 325. Исте године Келзен је своју опсервацију о међународном праву, за које каже да нема посебан, од интерних права различит предмет, те да нема интерног права без међународног у њему (Општа теорија права и државе, стр. 707.) заокружио примедбом да нема строгог одвајања права од ванправних елемената. (Општа теорија..., стр. 344), па није могуће његово одвајање ни од политике. Каже да се бира у њему, од више могућих тумачења, политички боље решење, чиме одступа од својих пређашњих ставова са чисто правним виђењем и поимањем ствари. Али наглашава и да се наука мора одвојити од политике, не, међутим, и политика од науке. (Чланак "Science and politics, у месечнику из септембра 1951. године, "The American Political Science Review"

Примена права

5. Бюрократизованост и корумпираност посленика из уговора чији је предмет људски рад је теже контролисати на подручју међународног права. Сва правна лица изван структуре суверених држава трпе, јак уплив политика различитих држава. Њихови међусобни односи названи деловањем међународне заједнице одређују добро или лоше функционисање ових послодаваца. И, следствено томе, стицајем бројних различитих околности то функционисање пречесто делује супротно од правних норми по којима су основани и треба да се владају. Такав је случај и са ОУН и њеним бројним подорганизацијама, органима и у њој запосленим функционерима и осталим (најамним) радницима. Нарочито је то случај код корупције и на теренима трговине оружјем, дрогом и људима и нарочито када се обављају под покровитељством и неких држава које остварују тиме средства ван буџета, те могу да их троше без контроле бирача, својих пореских обвезника. У оваквом, врло сложеном а крхком, међународном праву као систему права и правде, покушаћемо, с упориштем у њему самом, да размотримо старатељство ОУН на Косову и Метохији и да, с ослонцем на правне аргументе, критикујемо понашања међународних субјеката. Предложићемо и решења за побољшање драматичног фактичког и правног стања на Косову и Метохији; нашој покрајини /регији/ под старатељством ОУН које је уведено по окончању напада на Југославију од стране 19 земаља – чланица НАТО пакта.

За потребе анализе напред означеног проблема покрећемо питање принципа испуњења уговором преузетих обавеза у случају уговорника субјеката међународног права као послодаваца /конкретно ОУН као послодавца/, а аналогно правилима модерних интерних права. Анализу, на примеру Космета и неиспуњења мноштва уговорао раду и уговора о делу између ОУН као стране уговорнице у улози послодавца или наручиоца посла и налогодавца.¹³ И поред битне истоветности која карактерише уговор о раду разних послодаваца, међу њима има и значајних разлика и унутар држава. Садрже и део норми који потиче из конвенција и препорука Међународне организације рада које је већина држава ратификовала или их обавезују као наднационална, међународна обичајна правила и цивилизацијска достигнућа /препоруке/ па је отуд овај део од обавезујућег значаја и за ОУН и остале послодавце из круга међународноправних субјеката. Постоје међу субјектима разлике у нормама али још више у примени тих норми. Разлике су још веће кад су у питању санкције, дакле примена права услед повреде једнакости /екви-

¹³ Уговори чији је непосредни предмет намењен тржишту услуга тј. предмет уговора је људски рад који изазива код примаоца **неку промену**, су данас, у доба постиндустријске револуције, значајни и најпрофитабилнији уговори. Услуга је све оно што, код примаоца услуге, њеног корисника, производи промену у односу на дотадашње стање, а не представља производњу ствари намењених тржишту. Уговори о пружању услуга деле се, по правној природи, на две битно различите врсте: на уговоре о делу и на уговоре о раду. Обе групе су баштиници два већ потпуно уобличена тabora уговора римског облигационог права. Ти римски уговори, и до данас актуелни, на начелу еквивалентности давања засновани, су *locatio conductio operis* /у нас носи назив уговор о делу/ и *locatio conductio operarum* /у нас: уговор о раду тј. правни основ за радни прецизније речено радноправни однос између послодавца и најамног радника.

валентности/ давања и противдавања по тим уговорима. Разликује се примена права истих норми и по временима примене, али и по много околности што произилазе из сложености међународних односа. Ово стога што се плаћања запосленима врше из буџета ОУН, и то великих сума на име накнада за рад радника чији је она послодавац, а дуговане улоге многе државе неће или не могу да исплаћују ОУН. И из тих разлога може настати неиспуњавање и онако бројних задатака и мисија ОУН. Морам се борити да то не буде више случај са Косовом и Метохијом. Тамо већ пет година новац УН се узалуд троши: обављања посла; задатака из старатељства над Косметом у овом случају уопште нема.¹⁴ Тврдимо да је, следствено износима петогодишњих примања припадника цивилне мисије УН /УНМИК/ и њених челника, требало да су испуњени задаци обухваћени старатељством ОУН, тј. да су се благовремено на Космет повратиле неалбанске заједнице и да тамо нико не стрепи за свој опстанак због припадања овој или оној етничкој групи.

6. Примена Повеље ОУН, Статута њеног Административног суда пред којим се решавају спорови из радних односа када је ОУН послодавац, садржаји Резолуције Савета безбедности 1244 о старатељству УН над Косметом укључив и правни акти о поверавању /од стране ОУН / војне мисије НАТО пакту /КФОР/ су већ пет година без резултата у односу на стање пре почетка старатељства. Напротив, на делу је геноцид, како је то оценио посланик Савета Европе из Русије, а на основу трећег по реду годишњег извештаја комесара за људска права Одбора за право и људска права Савета Европе. Тај геноцид који се прећуткује постоји већ 5 година унутар обављања ОУН старатељства у присуству УНМИК-а и КФОР-а, а проводе га косовометохијски и други Албанци над Србима и осталим неалбанским заједницама. Геноцид је организовани чин, данас у присуству КФОР-а и од новоустановљених једнонационално конципираних привремених органа Космета, а у спреси са терористичким и шверцерским групацијама са тог и околних подручја где су претежни становници Албанци. Истоветну, још и погоршану стварност константовао је, најпре омбусман за Космет Марек Новицки, али и, у већ трећем по реду извештају, комесар СЕ за људска права Алвар Хил – Роблес; извештају поднетом ове године на отварању зимског заседања Скупштине Савета Европе 26. јануара.¹⁵ Стога морам да звонимо на узбуну; да инсистирамо без впредаха на

¹⁴Ми нисмо чланице НАТО, који је такође расипник кад је у питању Космет, али јесмо чланица и некадашњи оснивач ОУН па треба као држава да се боримо против бирократизованости и корупције, те учешћа у криминалу појединаца из састава формација задужених за Космет по Резолуцији 1244. Да као озбиљна држава упознајемо са стањем остале чланице ОУН и да, поводом Космета, указујемо на расипништво и остала недолична и забрањена понашања.

¹⁵Данас, када овај рад завршавамо, је 27. јануар, дан посвећен највећем српском светитељу и учитељу Светом Сави. Најмлађем сину Стевана Немање, оснивача српске средњовековне државе. На подручју Косова и Метохије су бројни манастири и цркве времена Немањића. Парњак по времену настанка им је чувена катедрала у Шартру. Војници КФОР-а из Француске и осталих европских земаља су знали историјску вредност тих наших светиња и мирно гледали нестајање 116 српских цркава: уништавање српских светиња које је пред њиховим очима чинила ОВК која до данас геноцидно Србе истребљују са Косова и Метохије под окриљем ОУН и НАТО снага. Већ пет година не престаје ово нецивизацијско оргијање предочима света захваљујући нераду и расипништву на Косову и Метохији са стране ЕУ, НАТО, ОУН, ОЕБС, те осталих међународних чинилаца који треба да брину о примени

сагледавању животних драма неалбанаца на том простору. Да указујемо да нема њиховог повратка, и да га, као услова за повраћај пређашње мултиетничности на Космету, правно и фактички треба омогућити унутар садржаја протектората ОУН, стварним радом запослених по основу њихових уговора о раду, а што је већ одавно требало да буде резултат старатељства ОУН над том нашом покрајином. Не заборавимо и указујемо свима око нас да је тим истим формацијама, ОУН и НАТО, пошло за руком (може се, дакле, када се хоће), да за само неколика дана по престанку бомбардовања угославоје односно по доласку КФОР-а, врате на стотине хиљада припадника албанске националности без икакве контроле при уласку у земљу, тако да на Космету сада има Албанаца који су били житељи Космета пре бомбардовања али и незнани број Албанаца из суседне Албаније.¹⁶ Следствено томе, треба да се као одговорна и суверена држава подробније позабавимо садржајима уговора о раду и уговора о делу, као и евентуалном судском праксом о радном односу свих којима је ОУН поверила задатке из старатељства над покрајином Космет, а са ОУН као послодавцем су у правном односу или је ОУН у улози наручиоца услуга и/ или пак налогодавца.¹⁷

општих и појединачних норми међународног права. Да почну да се понашају по слову и духу својих обавеза; као римски *bonus pater familias*. Да се заиста боре за мир и помажу чланице у којима се посеје семе грађанског рата /обично споља унето/. Чини се да њихове снаге, људи у њима запослени, су тамо само зато да би трошили значајне суме новца сакупљене од држава чланица, а вероватно и још веће суме остварене кроз корупције и директно учествовање у шверцу, продаји дрога и људи по чему је овај регион постао познат не само у Европи.

¹⁶ Документ који су као старатељ донели органи ОУН /УНМИК/ је **Уставни оквир**. Уследила је његова неадекватна имплементација; неадекватна јер је довела до једнонационалне привремене власти пуне насиља. Потом је, недавно, дошло до, опет једностраног, усвајања садржаја стандарда за постизање безбедности, повратка неалбанаца-прогнаника са Космета, ради поновног враћања мултиетничности у ову српску покрајину. Ово последње у току недавно отпочетог мандата господина Хари Холкери на челу цивилне мисије УНМИК-а, а већ је видљиво да их није могуће остварити због њихове испразности, двосмислености и недоречености. То, кад је реч о актима старатеља Космета носи са собом произвољност и доводи до непримењивања таквих норми. Конкретне норме о спровођењу стандарда нису усаглашене са циљевима Резолуције СБ 1244, тј. са свим чиниоцима који се у њој наводе. Учешће у остваривању задатог циља, према слову Резолуције, предвиђено је и за нашу државу. (По Резолуцији је регион који је под протекторатом ОУН део суверених Србије и Југославије /сада Србије и Црне Горе./), Њихово учешће би помогло остваривању поновне мултиетничности Космета. То би подразумевало сарадњу са државом Србијом /Србијом и Црном Гором/ и УКФОР-а и УНМИК-а као цивилне мисије ОУН која је добила одређени задатак и требало је да искаже тражени резултат кроз сарадњу са нашом државом, као и кроз сарадњу наше државе и УНМИК-а и КФОР-а. О томе има речи у Резолуцији СБ ОУН. Све то старатељ одлаже под разним изговорима већ више од четири године. ОУН, сасвим је евидентно, не испуњава обавезе из старатељства што доказују безуспешно протекле године без хода према испуњењу: 1) безбедности живљења свих етничких заједница и 2) повратка прогнаника – неалбанаца, а што су два основна и претходна услова из Резолуције у односу на планирано увођење широке аутономије у покрајини.

¹⁷ Да све то анализирамо и кроз, додуше ретка објављена решења, поводом њих као и одлука и мишљења осталих надлежних органа попут Административног суда ОУН и мишљења Међународног суда у Хагу. Суда пред којим су странке само државе, а који је на основу Статута Административног суда УН надлежан за расветљавање правних проблема /и додељивање – кроз своје препоруке више правде у њима/ ако нека држава чланица УН стане иза уговора о раду у коме је ОУН послодавац. Односно иза државе чији је регион под протекторатом ОУН као послодавца према коме запослени не извршавају своје обавезе из уговора о раду и уговора о делу /налогу/.

7. Повела ОУН, којом је крунисан завршетак Другог светског рата, не оставља много места за правна тумачења која би њено постојање и значај за опстанак света доводила у питање. Ефикасно деловање њених органа и организација, те извршавање обавеза из уговора о раду њених запосленика, такође не треба игнорисати или подцењивати, али практична примена њених норми у тој области као да казује нешто друго. Ми као држава треба на ту тему да покрећемо многа питања. Да инсистирамо на правном аспекту свега тога: на раскораку између изгледа права и праксе. Уговори, како интерног права тако и међународног, морају се извршавати. Уговори обавезују стране које су их закључиле. Пошто није тако морамо да звонимо на узбуну, јер, уствари, почев од приступања многих значајних чланица ОУН /са обе стране Атлантика/ НАТО пакту (атланској повељи о њиховој узајамној одбрани у случају напада споља), ОУН има велике осцилације што се тиче тумачења и примене њеног права и начина стварног функционисања и значаја одлука њених бројних органа и организација. Европски континент је добијао негативне ефекте, прерасле и у ратна разарања услед несрећне распоућености држава: са једне стране чланица НАТО пакта, а са друге Варшавског пакта /војног савеза између држава под доминацијом и на челу са Савезом совјетских социјалистичких република/. Најгоре је, потпуно незаслужено, притом прошла СФРЈ /велика Југославија/, а којој најхитније треба та иста међународни фактор који је разорио, да јој сада помогне¹⁸ да се што пре опорави, али не и заборави. Њене преостале републике, Србију и Црну Гору¹⁹ НАТО је 1999. бомбардовао по налогу САД, а мимо одлука како надлежних органа чланица НАТО савеза тако и ОУН. Изолована је и економски скоро уништена потом. У садашњем моменту у њој врви од невладиних организација којих је на десетине хиљада које су финансиране,²⁰ а претежан део њих брине о људским правима на начин недостојан човека као /европског/ политичког субјекта; човека који се за нешто пита и о нечему одлучује. Они, овде, брину о људским правима као о правима малолетних и других недовољно самосвојних лица, а никако као о појединцима и колективитетима који чине равноправни део човечанства како у деоби благодети цивилизацијских достигнућа тако и у подношењу терета и чињењу напора да се изађе из невоља које човечанство сналазе.

¹⁸ Покрајину, по нама, треба одмах правно уредити као широку аутономију унутар наше државе и, у складу са тим правним уређењем, населити, повратком на предратни изглед, неалбанце у њој. Уз обезбеђење кућа и запослења тог живља, како више ратовања не би било на Балкану и у Европи. Решење из иновираног устава Белгије је, по нама, најбољи рецепт за то.

¹⁹ Ове две српске земље су уграђене у темеље европске слободе у дугом периоду борбе Европе са Отоманским царством; са Османлијском Турском. Ових дана се у нас слави два века од поновног рађања српске државе, и уз помоћ и захвалне поздраве свеколике Европе Европе тиме такође ослобађане: страха да ће Турци Османлије поново стизати под зидине Беча.

²⁰ Наше колеге из Словеније су нам се повериле / проф. Лео Крефт на једном саветовању у Новом Саду/ да су они успели да формулишу и отпочну да остварују своје националне и државне интересе тек када су почели да невладине организације/ тј. удружења грађана, како се то у нашем правном систему назива, везују за свој буџет. Свакако не све, јер и тамо их је било превише.

Европска унија и регије

8. Регије као категорије територијалне организације чланица европских заједница (сада ЕУ), налазиле су се и у структури првобитних шест држава потписница Римских споразума о њиховом настанку. Доласком нових држава умножиле су се и државе које имају у себи регионе са најразличитијим правним статусима и фактичким односима међу њиховим етничким саставима.²¹

У једној од првобитних чланица настао је нови регион под неком врстом надзора и суседне државе тада још нечланице, и који има друго име за Италију у којој је /Алто Адиђе/, од имена Тирол којим га назива Аустрија.

9. Пут уједначавања изгледа држава чланица, није ишао преко захтевања успостављања региона, већ преко приближавања најпре правних решења области привређивања и то понајпре и највише у области трговине /размене робе без царина/. Потом је то проширивано на проток капитала, па радне снаге као и услуга и трговинских аспеката интелектуалне својине као све профитабилнијих области предузетништва.

Данас ЕУ захтева још много услова од држава које претендују да буду чланице, и чини нам се²² да је то условљавање према нових чланицама било повезано са напорима на већој хармонизацији међу интерним правним системима, а сада још и покушајем да се сачини и устав ЕУ те предлозима да се убудуће одступи од једнаког права гласа међу њима²³. Уједначавање је на путу ка ЕУ захватило, после економског, све више аспеката живота првобитних чланица, да потом дође и до пријема нових чланица. Данас се уједначавање права креће ка постепеном сажимању ЕУ у све тешњу политичку заједницу. Досадашњим начином доношења општих норми настало их је довољно за стални економски успон и све већи удео овог региона у светској размени како добара тако и услуга и њихов све конкурентнији положај и у трећем сегменту: дериватима интелектуалне својине.²⁴

²¹ Неке од првобитних држава-чланица су биле тако мале да саме личе на регије или чак градове. Неке од њих су већ пре уласка у ЕУ биле у својеврсном регионалном /царинском/ савезу: Белгија, Холандија, Луксембург (Бенелукс).

²² Новим кандидатима за чланство региони се често намећу као услов уласка у ЕУ. И не само регионализација држава, већ се подразумева, уз постојање парламентарне демократије, и решавање у духу европских повеља мањинских права и људских права уопште укључив и права деце. Потом је ту и прихватање европске повеље о социјалним правима, о образовању према европским стандардима, уз очекивање и свих других видова што већег уједначења садржаја интерног права са комунитарним европским правом.

²³ По нама то има везе са бројним споровима између ЕУ и САД пред арбитражом и другим те намене органима Светске трговинске организације. ЕУ ће морати у себи да изрази економску преминацију своје две континенталне привредне силе /Немачку и Француску/ како би издржала ривалитет са САД на светском тржишту, али и у вођењу спољне политике. САД су, наиме, показале у ратном походу на Ирак да преко држава које за сваку прилику бирају и обдарују, "гласају" и унутар ЕУ и кад је у питању рат а и када је профит у питању. Да би били прави, првенствено економски ривали на светској пијаци и САД, и споро али константно нарастајућој Кини, ЕУ на своју страну (одлучивања) морају превести и Велику Британију и, нешто касније, али обавезно, Русију. Тада би ЕУ могла да се залаже и за мир на Блиском истоку а не само у свом крилу: на брдовитом Балкану.

²⁴ После остварења довољне мере уједначавања правне структуре и преласка у нови квалитет повезаности данас далеко веће скупине од петнаест држава, ова специфична заједница добила је ново

10. Белгија, првобитна чланица два европска савеза држава /Бенелукс и ЕУ/ данас има унутар себе два територијална региона, по величини неједнака а језички равноправна и, к томе, трећи билингвистички главни град у једном од њих, дакле, језички позитивно дискриминисан. Белгија има и три језичке заједнице: холандског /фламанског/, француског и немачког језика²⁵. Обе врсте белгијских самоуправа: територијалне и оне језички конципиране су мултиетничке, али је у свакој од њих неки од народа већински и одговоран за поштовање права свих грађана. Језичке заједнице сачињавају сви грађани тог језика независно од тога је ли или није њихов језик у општини или територијалном региону већински. Измене устава Белгије из 1994. године су ванредан одговор на потешкоће које су се пре тога помњале у Белгији. У њој се заједница фламанског језика, користећи се стањем у суседној Холандији, боље сналазила /више богатила. Због налета мондијализма, који, знамо, тежи поништавању језичких и културних разлика којима је Белгија изузетно богата, а што тражи додатна средства за њихово финансирање, Белгијске (не)прилике су превазиђене мудрим уставним решењима при чему је чињеница да је Белгија унутар ЕУ била од немалог значаја. Утицај живљења у ЕУ био је, притом пресудан и утицај је испољен благовремено, за разлику од односа према СФРЈ.²⁶ Дешавало се то пар година само пре измена белгијског устава, па је очито да је за њих и грађански рат на западним просторима СФРЈ /велике Југославије/ започет улето 1991. године био опомена и поука да предупреду настављање комешања међу етникусима Белгије. Да не дозволе ширење заразе сецесионизма. Измене устава Белгије биле су са тог разлога и под значајном паском органа ЕУ. Пледирамо да нам унутар патроната ОУН помогне и ЕУ на имплементацији свог белгијског решења како би та белгијска правна формула послужила као темељ установљавања мулти-

име: Европска унија, скраћено ЕУ. Раније су то биле три заједнице које су између шест држава повезивале три најзначајније области привређивања и то: Заједничко тржиште, Заједница за угљ и челик и Заједница за атомску енергију

²⁵ Такво решење ми заговарамо за Косово и Метохију где такође живе три језичке заједнице: албанска, српска и турска. Уз то имамо још неколико етникуса који говоре српским језиком. (Горани муслиманске вероисповести, Ашкалије те Роми који говоре неки од наведених језика и припадају трима на Космету присутним верама говоре скоро сви и српски). Решење из белгијског устава би сачувало мир међу етникусима који су тамо живели и треба тамо и да се врате. Аналогно би на Космету албанска, српска и турска језичка заједница на свом језику имала образовање и гајила своју културу и традицију. Међусобно би се по областима /жупама, градовима, општинама и засеоцима) једнакоправно одлучивало са квалификованим већинама о питањима која представљају надлежности без карактеристика државности, док би државни послови били на нивоу изнад територијалних самоуправа и управљања којима би се чувала самобитност свих етничких заједница и равноправност употребе три језика.

²⁶ Познато је, наиме, и у теорији, и у пракси, да је свака сецесија попут земљотреса са неизвесним исходима. Да је то једно преопасно, и по исходу неизвесно, револуциониосање дотадашњег изгледа датог друштва. И да му се, у Европи и другде, треба и ЕУ и ОУН да супротстављају смислом свог постојања. Међутим интереси неких економски ојачалих држава, као и нагло остајање света само са САД као једином суперсилом, превладали су над страхом Европе од нових европских сукоба. Грађански рат је убрзо настао на Балкану. Отуда ЕУ јесте, у том смислу, велики грешник у односу на разбијање СФР Југославије. И то како својим нечињенима /незауштавањем своје чланице Немачке да на томе ради/, тако нарочито чином утирања пута преурањеног, неутемељеног признања сецесионистичких република СФРЈ. Учињено је то у ЕУ преко институције посредовања унутар кога је себи приуштила мишљење Бадинтерове комисије да су унутаррепубличке границе међународне, а да то нису не границе СФРЈ.

етичности и дала до знања како ће ствари стојати правно, те тиме поспешила мултиетнички, мултиконфесионални и мултијезнички изглед кроз повратак на Космет неалбанских заједница.

11. У суседству ЕУ, у Швајцарској, постоји фрајбуршки Институт за изучавање федерализма /директор је проф. др Томас Флајнер/ који се проблемом федералног уређења држава бави обухватајући просторе целине света, и уз истицање и добрих и лоших /опасних/ страна тог система по опстанак државе. Стога је проблем сепаратизма међу врло помно изучаваним проблемом. Тако можемо сазнати за њихов став да је сваки сепаратизам погубан по државу ако се не уважавају други делови такве државе, а што је потврђено изазваним грађанским ратом на простору СФРЈ и другим негативним збивањима на целом Балкану, и не само на њему већ и у Европи и свету као целини (јачање мафија те пораст шверца, трговине људима, дрогом). Требало је да се, уместо једностраних сецесија, и уз поштовање позитивног права, изврши прилагођавање захтевима нове стварности: увођење вишестраначког одлучивања /парламентаризма/. Уместо да се тиме баве, Европска унија и ОУН су допустиле, делом преко својих чланова, и подстицале грађански рат тако да се не може рећи да није наговештавана, пре је заговарана, стравична драма грађанског рата у западном, претежно католичком делу земље, а потом и трорелигиозном средишном делу Југославије. Завршило се сецесионистичким побунама на Косову и Метохији. Од истих међународних чинилаца, су подстицале те и војнички подржаване побуне албанске мањине, а потом проглашењем постојања геноцида над побуњеницима, нашле ново запослење НАТО формацијама изван њиховог дотадашњег задатка: безбедност чланицама ако буду угрожене. Ово последње довело је до бомбардовања Југославије, догађаја који завређује нови Раселов суд међународног јавног мњења.

12. Већ описано белгијско искуство ми видимо као правно достигнуће које би се могло применити на наш регион Косово и Метохију под протекторатом ОУН /УНМИК, КФОР/. Убеђени смо да је најбоље да се за Космет примени ово правно решење проверено у европској пракси. Белгијско решење се намеће као најпогодније, јер је у духу децентрализације одлучивања и финансирања о питањима очувања самобитности више етникуса, а уз очување граница суверених држава какве су сада /европски устројене државе /Србија и Југославија / Србија и Црна Гора/. И са надлежностима које би имала Србија односно Србија и Црна Гора у истој мери у којој их познаје Белгија или која друга од држава ЕУ у којима постоје региони. Прилике на Космету су, у поређењу са трвењима међу етникусима у Белгији, много теже, нарочито имајући у виду НАТО бомбардовање, али баш због таквих околности је и уведен протекторат УН над овом покрајином. Ако се то апстрахује слика мултиетичности: постојање два већа и трећег, много мањег етникуса, даје добре изгледе да се белгијска уставна формула успешно примени на односе између српске, албанске и турске етничке групе.

13. Правно решење из измењеног белгијског устава, ако би било од стране Савета безбедности /уз подршку Савета Европе/ уведено за Космет одмах помогло би остваривању циљева из Резолуције 1244: повратку после тога Срба и остлих неалбанаца и тиме стварању мултиетничког Космета. Чекање да се остваре прво

стандарди је нереално, јер ће, док они буду постигнути, Космет остати без Срба, јер ће пола њих Албанци побити, будући да то чине упорно и свакодневно, а други део ће побећи. У ту сврху у расплет косметске драме поред УН, требало би да се одмах укључе и Савет Европе, и комунитарни органи ЕУ. Из тога би проистекла стварна помоћ Савета Европе, ОЕБС-а, и Европске уније УНМИК-у /Уједињеним нацијама/ у успешнијем враћању мира. Са правима свим етникусима која би успешно остварила решења из устава Белгије, с тим да се запрети привременим умањивањем ових права (санкцијама СБ) за оне етничке групе које се служе терористичким методама.

Постојање две веће /албанске и српске/ и треће много мање /турске/ косметске језичке заједнице дозвољава скоро слепо пресликавање белгијских уставних решења заштите равноправности њихових језика и култура кроз најширу локалну и регионалну самоуправу. Белгијска наведена решења, по нама, у потпуности одговарају приликама Космета скоро без икаквих модификација. примерена њиховом решавању. Помогло би то очувању мира у целом региону и немењањем граница држава са доста мањинског становништва у себи. Не би им претиле даље деобе. Белгија је остала суверена, даље недељена држава упркос насталих потешкоћа и трвења међу њеним етничким елементима под налетима захтева мондијализма. Апелујемо да ЕУ и ОУН, држећи се својих норми и планова на одржавању мира и ширењу ЕУ на исток, сачувају и Балкан од даљих цепања и подела који са собом носе претње новог ратовања.

14. Да сад подробније размотримо који би то били услови за примену белгијског решења. Први услов је да међународни чиниоци /велике силе/ не нагоне Србију да се дели на више региона; и не отимају јој Космет, а то из најмање два разлога. Први је што би то доводило до сепаратизма односно сепаратизама у редовима скоро свих мањина у Србији, али и свим суседним етнички мешовитим државама, дакле до новог балканског или и светског рата. Осим тога, подупирања тзв. самоопредељења народа насупрот начелу очувања држава /граница/, противи се потребама глобализма /мондијализма/ чији су САД најзаинтересованији заговорник. Други услов је да се међународни чиниоци, дакле, велике силе у органима и организацијама ОУН, органима ЕУ и Савета Европе, те контакт група за бившу /велику / Југославију и друга места доношења најважнијих одлука о Космету, прихвате благовремено и са много више труда, знања и залагања, остваривања циљева и садржаја Резолуције 1244 о Космету.

Закључне примедбе и предлози

15. Наша држава мора бити много активнија у учествовању у доношењу и анализама свих докумената насталих у вези са њом по усвајању резолуције 1244, како би могла поставити питање зашто се садржаји из Резолуције 1244 Савета безбедности и докумената насталих на основу ње нису прецизније временски опредељивали и, следствено томе, благовремено испуњавали. Будући да се испоставило да се они ни после пет година нису остварили, а за то време се смењивало

више челника цивилне мисије ОУН / УНМИК-а/ за Космет, мора се од стране наше државе поставити питање одговорности, и послодаваца /ОУН и других правних лица међународног права/, и одговорност самих запослених који су по том основу примали немале износе плата и других давања која су им следовала. Наша држава треба да покрене захтеве /тужбе/, и унутар ОУН, и пред Међународним судом у Хагу; захтеве за плаћање накнаде штете због неизвршења обавеза од стране наведених чинилаца. Ако је њихово испуњавање обавеза на Косову и Метохији било немогуће /због страха од терористичких дела ОВК/ требало је да се благовремено повуку са својих добро плаћених позиција; да изађу из те преузете обавезе уз указивање на стање, уместо што су челници УНМИК-а фалсификовали извештаје фингирајући напредак стања кога никад ни у најмањем обиму није било. Могли су да себи не дозволе да се не баве преузетим задацима и не испуњавају обавезе унутар својих радних односа. То су, у појединим случајевима, себи шприуштили и из личних /женили су се неки функционери за време својих мисија особама са подручја у питању/ или породичних разлога /на пр. развођења или потреба да, к себи доведу и запосле и читаву своју ужу породицу/, или због "искрсле" незаинтересованости или недовољне заинтересованости њихових матичних држава за њихов рад. Но несумњиво је да, објективно гледано, њихов задатак на Космету није био неостварив ни тежи од већ обављеног њиховог подухвата враћања на Космет Албанаца после престанка НАТО бомбардовања. Њихов нерад је имао подлогу у непостојању политичке воље моћних и у неуважавању ОУН од стране тих моћних, али и њих самих, што не умањује кривицу ОУН и запослених због неизвршавања обавеза у оквирима и за потребе УН старатељства на Космету Ради се, несумњиво, о неуважавању УН како од стране њених чланица /посебно САД/, тако и од стране запослених / у овом случају челника УНМИК-а/. О неуважавању обавеза ових последњих по основу уговора о раду са УН као послодавцем. Новац ОУН је трошен на висока примања много запослених унутар УН протектората на Космету, а старање је било без и најмањег испуњавања обавеза УНМИК-а у тој регији. А сваки челник УНМИК-а, осим великих примања и осталих права по уговору са УН као послодавцем, има и погодности да услед таквог именовања остварује све успешније своју каријеру и унутар властите државе и унутар УН и / или других субјеката међународног права. Нико, међутим, од њих, а ни ОУН као целина, не може се оглушити о своје обавезе будући да је реч о ОУН, правном лицу међународног права у улози протектора (старатеља) и мандатара / који дела за туђи рачун и доноси правне акте у име и за рачун своје чланице /Србије односно Југославије/, што подразумева редовно подношење извештаја о постигнутом.

16. Закључујемо да је основно питање које ми овде посебно подвлачимо, следствено томе, да ли су могли, правно гледано, тако да се понашају: да не ураде ништа, а да не морају да дају оставке, не демисионирају попут, на пр. њиховог колеге Немца, послератног градоначелника Мостара, Ханса Кошника који је то учинио када је увидео да неће успешно обавити добијен задатак:превазилажење у Мостару подељености града између Хрвата и Муслимана. Немачки порески обвезници не могу рећи да су њихове контрибуције ОУН, из којих се плаћао и његов рад, били улудо потрошени какав је случај са челницима УНМИК-а на

Косову и Метохији. Посебно претходно питање, за оно основно које постављамо, је ко осим односно за рачун Савета безбедности – доносиоца правног акта о старатељству – има улогу непосредног надзорног органа за оцену успешности њихове мисије /улогу попут органа надзора у држави по интерном праву/. Ко је контрола над свакодневним садржајима рада, оцене сразмерности плаћених цена са једне стране и извршених обавеза са друге, у светлу давања које чини ОУН и резултата услуга на које за узврат има право, у улози татора који је дужан да о своме старатељском раду редовно подноси рачун. Ничег сличног нема у понашањима УНМИК-а на Космету, ни у ставу ОУН у улози послодавца, са решењима у интерним правима држава, а неке аналогije би морало бити. Без тога се вређа, у крајњем случају, и сама демократија односно демократско одлучивање како унутар ОУН тако и она властитих земаља чији су држављани унутар УНМИК-а, нарочито његових челника – губернатора Космета, независно од тога што је у једном случају (рада унутар властите државе) вршење и контрола демократије непосреднија него када је у питању рад њених држављана унутар ОУН. (Овом приликом, посредном демократијом у односу на ОУН означавамо, и то само за потребе разматрања плаћања људског рада као предмета уговора са ОУН као послодавцем, стање у коме грађани – порески обвезници не могу непосредно, тј. путем избора и преко на њима изабраних посланика, да постављају питања расипничког или ненаменског трошења новца из буџета односно фондова УН, како то бива тј. директно, дакле, у својим државама).

Са разлога правне недоречености санкција и сложености идентификовања корисника уговорених радних задатака челника и осталих запослених у ОУН, и свих осталих унутар мисије на Космету /дилеме је ли корисник који процењује њихов рад само ОУН или и наша држава о чијем је региону реч/ мислимо да не треба правно узети да из уговора о раду у случају посленика УН: испуњење обавеза од посленика може да тражи само ОУН као послодавац. Ово имајући у виду све што смо рекли у првој, уводној тачки овог рада, те да, будући да је у питању старатељство као јавна ствар од интереса за све чланице, па и остале државе изван чланства ОУН, и да није ОУН крајњи корисник резултата испуњења обавезе која се састоји у /уговореној /промени стања у региону под протекторатом.! Старатељство је установљено у нашу, /као чланице ОУН/ корист; установљава се ради промене стања, довођења до излечења, побољшања пређашњег стања у датој држави, његовог оздрављења. У случају старатељства над Косметом ни органи ОУН, ни државе из којих потичу /Француска, Данска, Немачка, Финска / а ни наша држава у довољно агресивној мери примереној ужасном стању људских права неалбанаца на Космету/ нису се освртале на неуспехе челника и осталих припадника цивилне мисије на Косову и Метохији. О мисији КФОР-а и да не говоримо, јер тамо запослени држављани наведених и других европских држава раде баш шта хоће, а нарочито шта САД хоће и како и када то хоће. Стога мислимо да је на нашој држави инфамија због недовољно учињеног; да је њена обавеза и право да о томе покреће без престанка и предаха расправе на много места. Обавеза да указује на велике износе средстава којим УН финансирају старатељство над Косметом, и право да води спорове, јер је она носилац суверенитета и свеколиких интереса

заштите људских права својих држављана на Космету; држављана и неалбанаца и Албанаца сем уколико није реч о оним албанским држављанима који су заједно са КФОР-ом ушли на Космет јуна 1999.године. Јер је наша држава требало да буде корисник очекиваног брзог побољшања стања у својој регији, до чега уопште није дошло. И то како због неиспуњења обавеза посленика из уговора о раду са ОУН, тако и од стране ОУН која није вршила надзор над квалитетом и благовременошћу њиховог испуњења.Следствено томе, наша држава треба да се лати вођења спорова и са ОУН, и са њеним чланицама УН одакле су неефикасни челници и остали запослени УНМИК-а. И у односу не само на задатке УН, већ и у односу на неисистирање ОУН на испуњавању послова КФОР-а које су ОУН пренеле на ту НАТО структуру. Неизвесног исхода овог спора постоји, али нечињење никаквих корака има сигуран исход немењања стања на Космету и његовог безнадежност срљања у даље ратне балканске вихоре. То не смемо дозволити па прозивајмо /одмах за прошле пропусте и на време за евентуалне будуће/, и друге који су надлежни да онемогуће трошење буџета ОУН без рада, сношења ризика и свакодобног подношења рачуна о учињеном и неучињеном. Више је у свету малих и средњих држава него великих и највећих, па удружујмо се са осталима на време и на корист великог броја малих и држава средње величине, ако нас не чују они највећи.²⁷

17. Ми данас тежимо Европи чији смо географски и културни део.Европи, чији смо део са најтежим, како је Цвијић стално понављао, геополитичким положајем,²⁸ а кога можда можемо претворити у своју предност уместо да нам стално буде усуд. Морамо се борити за себе и своју државу; не седети скрштених руку. Борити се за поштовање нас као суверене државе уз и највеће напоре и жртве како би избегли судбину да нас сврстају у, како то рече донедазни генерални секретар НАТО, сер Робинсон, *failure state* тј. државе које НАТО не уважава, док му је врло, како је рекао сер Робинсон, стало до оних држава које јесу стварно суверене државе. Не смемо дозволити да се територијални интегритет, на који имамо право по слову Повеље ОУН, даље угрожава; да нам се поново догоди /непринципијелна/ одлука какву нам је приуштила Бадинтерова *ad hoc* комисија ЕУ²⁹ тј. да настају

²⁷ Глобализму, чини се не одговара наше постојање као довољно респектабилне европске државе /ако ми то још увек јесмо/, јер малим народима на раскршћима путева, је тешко одржати се и не упасти у ред држава које је донедазни челник НАТО пакта, сер Робертсон означио термином *failure state*. (Изјава дата новинарима пре сам крај мандата генералног секретара НАТО савеза).

²⁸ Јован Цвијић је,у, не мање тешка времена по Балкан,заговарао његово удруживање. (Види Цвијић, Ј., Сабрана дела, Београд, I коло, књ.3., 1987г, нарочито стр. 66 и 299).

О међународном праву, међународним односима и питању суверености се данас поново расправља са истим степеном идеологизованости међу заговорницима и противницима овог најновијег новог светског поретка; поретка уз постојање само једне светске велесиле.

²⁹ Француски адвокат Бадинтер, по позиву тадашњег председника Француске / и свога личног пријатеља/ ставља се на чело Комисије коју формира ЕУ и олако и пребрзо доноси закључке, не обраћајући пажњу да притом не поштује позитивно право СФРЈ. Исправља ли се отада понашање Европе у односу на Балкан. Шта сугерише Бадинтерова комисија и како одувек па до данас изгледа неутралност интелигенције и улога науке у друштву? У том смислу наводимо речи славног професора Правног факултета у Београду, Евгенија Спекторског, из приказа дела такође знаменитог, и у овом раду већ цитираног, тада бечког професора права, који ће после Првог светског рата отићи у Немачку, потом у Швајцарску и најзад у Америку. Дело које Спекторски приказује је "Reine Rechtslehre" Hans Kelsen,

мишљења попут њеног о држави распаднутој тек тако на своје унутардржавне подцеле, делове /републике/ и о границама тих делова које су проглашене за међународне границе. Мишљење које је неким чланицама ЕУ било потребно; послужило као изговор, јер су оне одмах а потом им се придружила и ЕУ, признале две западне федералне јединице СФРЈ, чији је претежни део становништва католичке конфесије, за независне државе. Желимо /и зато треба да се трудимо још више/ да будемо права суверена држава која испуњава обавезе као чланица УН; држава која ће нагнати и успешно помагати УНМИК-у у обнови пређашње мултиетничности на Космету уз повраћај, и на Космету, свог пуног суверенитета, те која ће напредовати попут осталих држава Балкана. Желимо такође да испунимо услове за чланство у савезима у којима су наши суседи. Али желимо /и захтевајмо упорно/ да будемо третирани по истим критеријумима по којима се то чини према осталим државама Балкана за све лоше и за све добро у вези са нама и њима. Завршимо овај рад цитирањем још једном оцене др. Томаса Флајнера, проф Универзитета у Фрајбуру, и директора фрајбуршког Института за федерализам, датим поводом одлуке Бадинтерове комисије да се СФРЈ сама од себе, дакле без испомоћи изнутра или споља, распала. Гдин Флајнер својој оцени у прилог, наводи и одлуку канадског Врховног суда о томе да се Квебек не може одцепити референдумом одржаним само у том делу државе већ у целој држави. Сматра да Комисија ЕУ /Бадинтерова/ није требало, не водећи рачуна о процедури, да донесе одлуку /таким пресуду/ о томе да се Југославија распала. Одлуку која је изазвала толико несрећа за све стране. Раздвајања у федерацијама, по њему, могу да се прихватају само ако се то искаже квалификованом већином како оних који из федерације желе да изађу тако и оних других у њој. У том новом духу ЕУ данас "брани" Црној Гори да једнострано, и са релативном већином референдума само у њој одржаним напусти нашу федерацију /названу државном заједницом /, очито поучена својом грешком у односу на СФРЈ. /Бојећи се нових грађанских ратова и избегличких таласа чини то на доста груб начин: мешањем у унутрашње ствари једне суверене државе која, уз то, није њена чланица/. Стога није чудно што је гдин Флајнер, прошле године у ово време, препоручио да се никако не поводимо за ставом Бадинтерове комисије о

1934.. Реч је о делу тада најпознатијег теоретичара формалноправне методе који је своје становиште назвао нормативизмом. Цитирамо део из приказа Спекторског у "Оцене и прикази", "Архив за правне и друштвене науке", Београд, 1936.год. стр. 195-198. Ево шта је Спекторски констатовао том приликом."Келзенова је теорија / је/правни опортунизам за који и француска демократија и фашизам и национални социјализам и болшевизам потпуно и подједнако су оправдани само зато јер постоје. Келзен је, тако, покренуо питање да ли све пранорме посебних држава својим редом нису подчињене међународном прав". Разматрајући Келзенову "Државу и међународно право" и девети одељак Келзенове "Reine Rechtslehre" Спекторски констатује да се Келзен "много одлучније него у својим пређашњим делима придружује доктрини о примату међународног права као пранорме за све постојеће правне поретке. По Келзену, држава је "орган" међународне заједнице (152). Заборављајући, примећује Спекторски, на своју намеру да из "чисте теорије"избаци све што подсећа на ма какву политичку идеологију, писац изричито изјављује да се тежња таквог схватања састоји у томе да се држава релативише као "правни међуступањ" да се "у теорији уништи догмат суверености, овај основни алат империјалистичке идеологије која је уперена против међународног права" (153)". Што се питања објективности и неисполитизованости науке и научника тиче, овај критички приказ Спекторског чини се да је написан колико јуче.

распадима држава из чиста мира. Рекао је, притом, о раду Бадинтерове комисије дословце следеће: "... гледајући последице те одлуке с којима се свако суочио приликом распада Југославије, морамо да кажемо да се не могу прихватити препоруке које су узроковале тако насилне последице у целој Југославији".³⁰

*Marija Vučković, Ph.D., Full Professor Emeritus
Faculty of Law in Novi Sad*

The UN Protectorate Region (Kosovo and Metohija: OUN Protectorate)

Abstract

This article analyzes UN Security Council Resolution which establishes protectorate over the region in Serbia (Serbia and Montenegro), namely Kosovo and Metohija. This article is focused on the problem of non-performance of obligations stemming from this trusteeship/protectorate regime and the lack of responsibility system. This article is divided into few sections. Introduction gives definition of trusteeship arrangements. Afterwards, the article deals with relationship between international and national law. A part of this article is devoted to the EU and its regions, including the overview of the Belgium constitutional reforms of 1994, in order to offer some solutions for attaining multiethnicity in Kosovo and Metohija as required by the UN SC Resolution 1244. The focus is on difficulties of international law enforcement, inefficient and inadequate compliance with trusteeship obligations, and legal issues arising from trusteeship goals and position of employees of the UN.

³⁰ Лист "Данас", Београд, субота-недеља, 23-24 фебруар 2002., стр.IX).